

فصلنامه رهبری و مدیریت آموزشی
دانشگاه آزاد اسلامی واحد گرمسار
سال دوازدهم، شماره ۱، بهار ۱۳۹۷
صص ۸۷-۱۱۰

شناسایی و اولویت بندی ابعاد و مؤلفه‌های آموزش و پرورش استاندارد محمد خوب چهره^۱، احمد اکبری^۲، هادی پورشافعی^۳، مسلم چرایین^۴

چکیده

پژوهش حاضر با هدف شناسایی و اولویت‌بندی مؤلفه‌های آموزش و پرورش استاندارد، از نظر خبرگان آموزشی انجام گرفت. روش تحقیق آمیخته و نوع تحقیق توصیفی-پیمایشی بود. داده‌ها به صورت مصاحبه و میدانی گردآوری گردید. جامعه آماری کارشناسان و خبرگان در حوزه آموزش و پرورش بودند که در بخش کیفی با رویکرد نمونه گیری هدفمند گلوله برفی، تعداد ۲۱ نفر جهت مصاحبه و در بخش کمی برای گردآوری داده‌های مورد نیاز، تعداد ۲۶۰ نفر از خبرگان و کارشناسان در حوزه آموزش و پرورش استان خراسان جنوبی در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ به روش نمونه گیری خوشه‌ای - سهمیه‌ای انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در بخش کیفی شامل مصاحبه نیمه ساختار یافته و در بخش کمی از پرسشنامه محقق ساخته با طیف پنج گزینه ای لیکرت استفاده گردید. برای تعیین پایایی و اعتبار ابزار اندازه گیری نیز از آلفای کرونباخ، روایی محتوایی و همزمان استفاده شد. برای تحلیل داده‌های کیفی از روش داده بنیاد و برای داده‌های کمی از شاخص‌های توصیفی، آزمون فریدمن نرم افزار SPSS21 استفاده شد. نتایج کلی پژوهش حاکی از آن است که آموزش و پرورش دارای سه بعد بنیادی، ساختاری و فرایندی است. همچنین مؤلفه‌های آموزش و پرورش استاندارد در مطالعه حاضر مشتمل بر ۲۷ مؤلفه به روش کدگذاری به دست آمد.

کلید واژه‌ها: استاندارد سازی، آموزش و پرورش استاندارد، ابعاد آموزش و پرورش.

پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۵/۲۹

دریافت مقاله: ۱۳۹۸ /۲/۱۸

^۱ - دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی. نیشابور، ایران

Mohamadkhoob@gmail.com

^۲ - استادیار گروه علوم تربیتی، واحد بردسکن، دانشگاه آزاد اسلامی، بردسکن، ایران (نویسنده مسئول)

Akbari.180@gmail.com

^۳ - دانشیار رشته مدیریت آموزشی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم تربیتی و روان شناسی، دانشگاه

بیرجند، بیرجند، ایران hpourshafei@birjand.ac.ir

^۴ - استادیار گروه علوم تربیتی، واحد نیشابور، دانشگاه آزاد اسلامی، نیشابور، ایران

moslemch2015@gmail.com

مقدمه

امروزه ضرورت توجه به امر تربیت و آموزش در بسیاری از جوامع کاملاً شناخته شده است و تلاش زیادی در جهت بهبود آموزش و پرورش شده است و این تلاشها مستلزم رسیدن به این باور است که امروز دانایی، توانایی است. از نظر مقام معظم رهبری، آموزش و پرورش مهمترین کار یک کشور است. اگر کشوری بخواهد به عزت مادی، به سعادت معنوی، به سیطری سیاسی، به پیشروی علمی، به آبادانی زندگی دنیا، به هر آرزویی، بخواهد دست پیدا کند، باید به آموزش و پرورش به عنوان یک کار بنیادی، مقدماتی لازم بپردازد (معین، ۱۳۸۶).

نظام آموزش و پرورش کنونی بنا به ضرورت تغییرات اجتماعی، یکی از سازمان‌های پیچیده و بزرگ اجتماعی در هر کشوری محسوب می‌شود و با رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی پیوندی ناگسستنی دارد. با توجه به اینکه ثمر بخشی نظام آموزش و پرورش از یک سو تبدیل نمودن انسان‌های مستعد و توانا به انسان‌های سالم، خلاق، بالنده، متعادل و رشد یافته است (صافی، ۱۳۸۸) و از سوی دیگر، آموزش و پرورش باید منجر به شکوفایی شخصیت، استعدادها و توانایی‌های ذهنی و جسمی و احترام به والدین و حقوق دیگران، هویت فرهنگی، ارزش‌های دینی و ملی در دانش‌آموزان بشود و آن‌ها را برای داشتن زندگی همراه با اخلاق و مسئولانه توأم با تفاهم، مسالمت، مدارا و مروت، انصاف، نظم و انضباط برابری و دوستی بین مردم و احترام به محیط زیست و میراث فرهنگی آماده کند (ماده ۱۰۸ منشور حقوق شهروندی ریاست جمهوری، ۱۳۹۵). لذا بحث کیفیت بخشی به نظام آموزشی از اهمیت بالایی برخوردار است.

امروزه هیچ سازمان یا مؤسسه‌ای را نمی‌توان یافت که از جهت‌های گوناگون با استاندارد سرو کار نداشته باشد. در این میان استاندارد کردن نظام آموزش و پرورش (عزیز زاده، ۱۳۹۴)، یکی از مهم‌ترین و موثرترین نهادهای اجتماعی به منظور رشد افراد و پیشرفت اجتماع محسوب می‌شود، از اهمیت بیشتری برخوردار است. تحقیقات انجام گرفته در خصوص شکوفایی اقتصادی و تحول نظام آموزشی کشورهای توسعه یافته نشان دهنده توجه جدی مدیران و برنامه‌ریزان این کشورها به استاندارد و استانداردسازی در آموزش و ترویج آن در بین جامعه است. به عنوان مثال: در سنگاپور که یکی از موفق‌ترین کشورها در آموزش و پرورش (طبق گزارشات تیمز)

محسوب می‌شود، نظام آموزش و پرورش به شدت به ظرفیت سازی در تمام سطوح سیستم، به ویژه انتخاب، آموزش و اصول توسعه حرفه‌ای معلمان متعهد است (هوگان^۱، ۲۰۱۴).

در ایران طی چند سال اخیر بحث نظری استاندارد و استانداردسازی در حوزه آموزش پرورش ایران مورد توجه قرار گرفته است، به طوری که اولین همایش استاندارد و استانداردسازی در آموزش و پرورش در سال ۱۳۸۲ برگزار شده و تحقیقات محدودی هم (همانند: پژوهش‌های خنیفر (۱۳۸۳)، فتحی واجارگاه (۱۳۸۳)، صافی (۱۳۸۸)، گودرزی و سعادت‌مند (۱۳۸۴)، زیرک و همکاران (۱۳۸۸) و ...) نیز انجام گرفته، همچنین به گزارش معاونت تدوین و ترویج استاندارد ایران، برای اولین بار در سال ۱۳۹۳ نشست مشترکی به منظور ترویج فرهنگ استاندارد در مقاطع مختلف تحصیلی آموزش و پرورش در سازمان ملی استاندارد ایران برگزار شده است، با این حال متأسفانه تاکنون استانداردهای مدون شده‌ای و الگوی استاندارد خاصی برای کیفیت بخشی به زیر نظام‌های آموزشی (آموزش پیش دبستانی، دوره ابتدایی، متوسطه، فنی و حرفه‌ای و تربیت معلم) با توجه به فرهنگ و خصوصیات ویژه نظام جمهوری اسلامی ایران در دسترس نیست.

نیاز به وجود استاندارد و استانداردسازی یکی از مواردی است که به شکل‌های مختلف، مانند تهیه شاخص کیفی، مؤلفه‌های استاندارد و عوامل درون مدرسه‌ای، فضا، ارزشیابی و مصرف منابع استاندارد در سند تحول آموزش و پرورش (که از اسناد بالادستی نظام آموزشی ایران است) به آن اشاره شده، همچنین مسئولین نظام جمهوری اسلامی ایران هم بر این امر تأکید دارند. یکی از ۵ سیاست اصلی آموزش و پرورش ارتقای کیفیت آموزش (اباذری، ۱۳۹۳) می‌باشد. اهمیت وجود کیفیت و استاندارد از آنجا در نظام آموزشی بیشتر می‌شود که بدانیم کیفیت زندگی نسل حاضر و نسل‌های آینده در گرو کیفیت آموزشی است (مشایخ، ۱۳۸۵). همه این موارد دلیل بر اهمیت و نیاز به وجود استاندارد و استانداردسازی در آموزش و پرورش بوده و نشان دهنده وجود خلاء الگوهای استاندارد برای رسیدن به کیفیت مطلوب آموزشی می‌باشد. هرچند نظرات مخالفی هم در مورد استاندارد، شاید به دلیل برداشت ذهنی در مورد یکنواخت نمودن فعالیت‌ها (آهنچیان، ۱۳۸۳) و وجود محدودیت‌های استاندارد (یمنی دوزی سرخابی،

---

¹ - Hogan

۱۳۸۳) وجود دارد، اما تاکید اکثر محققین (مانند: یوسف زاده، ۱۳۸۳؛ خنیفر، ۱۳۸۲؛...) بر لزوم استاندارد در آموزش و پرورش است. استاندارد نمودن فعالیت‌های آموزش و پرورش در گسترش تحولات چشمگیر نظام‌های آموزشی برتر جهان فرایندی لازم و لاجرم می‌باشد و پرداختن به چارچوب‌های نظری و عملی آن در هر بخش با الگوگیری از روش‌ها و شیوه‌های استاندارد و فعالیتی شایسته و نیازمند سرمایه‌گذاری دراز مدت می‌باشد (خنیفر، ۱۳۸۳). امروزه عقیده بر اینست که برای به حداکثر رسانیدن فرصت‌های آموزش و یادگیری در فرایند تعلیم و تربیت برای تمام فراگیران، باید سیاست‌گذاران و رهبران آموزشی اطمینان یابند که معلمان آموزش‌های مبتنی بر استاندارد را به اجرا در می‌آورند و این امر زمانی میسر است که معلم و منابع انسانی استاندارد شوند.

از پیامدهای مثبت استانداردسازی آموزش، می‌توان به جلوگیری از افزایش هزینه‌های آموزشی، افزایش هماهنگی و کاهش تعارض، پیش‌بینی رفتار و عملکرد کارکنان، امکان پذیر بودن ارزشیابی و بهبود اقدامات و بهبود سطح فراگیران و معلمان (گودرزی و سعادت‌مند، ۱۳۸۴) اشاره نمود. همچنین هوشیاری سازمان نسبت به محیط، چابک بودن در برابر تغییرات، چند وجهی بودن، توجه به ارزش‌های آتی ذینفعان، دارای فرهنگ آینده‌گرا و افرادی با ویژگی‌های روان‌شناختی مثبت و دانش‌مدار را در گرو آموزش پرورش استاندارد (میان‌داری و همکاران، ۱۳۹۲) به شمار می‌رود. برای داشتن منابع انسانی کیفی با توان بهره‌وری بالا، برخورداری از اطلاعات و روش‌های جدید و به روز علمی، مهارت‌های فنی-انسانی، ادراکی، صلاحیت‌های حرفه‌ای و از همه مهم‌تر شاخص‌های استاندارد ضروری است که، استانداردسازی مورد توجه قرار گیرد. همچنین عقیده بر این است که برای به حداکثر رساندن فرصت‌های آموزش و یادگیری در فرایند آموزش و پرورش بایستی سیاست‌گذاران و رهبران آموزشی اطمینان یابند که معلمان، آموزش‌های مبتنی بر استاندارد را اجرا می‌کنند (کاستیلو^۱، ۲۰۰۲). این امر زمانی میسر خواهد شد که جنبه‌های مختلف آموزش و پرورش به صورت استاندارد قابل قبول وجود داشته باشد.

سوابق نظری و تجربی و دیدگاه‌های مطرح شده در خصوص استانداردهای آموزشی، بیانگر این است که چنانچه در جامعه نسبت به استانداردهای آموزشی و شغلی احساس نیاز به وجود آید بسیاری از مشکلات حاشیه‌ای استانداردهای شغلی و آموزشی مرتفع خواهد شد (مهر علی

---

^۱ - Castillo

زاده و همکاران، ۱۳۹۲). تاکنون عناوین مختلفی از سوی پژوهشگران حوزه آموزش و پرورش به عنوان مؤلفه‌های نظام آموزشی بیان شده است نوید ادهم و صادق زاده (۱۳۹۴) در پژوهشی، از عوامل درون دادی و فرایندی مانند ساحت‌های تعلیم و تربیت، زیر نظام‌های آموزش و پرورش، سطوح آموزش، آموزش‌های خاص، ساختار آموزشی، نظام ارزشیابی، به عنوان مؤلفه‌های اصلی نظام آموزشی نام می‌برد. برخی از محیط‌های حاکم بر آموزش و پرورش که عملکرد نظام تعلیم و تربیت را متاثر می‌کند، به عنوان عوامل محیطی و پیرامونی بیان کرده که عبارتند از: محیط اداری، اجرایی، دولتی، عمومی، محیط حقوقی، قضایی و تأمینی، محیط اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و خانوادگی و محیط بین‌المللی و منطقه‌ای. شورای کارکنان مدارس ایالتی امریکا در سال ۲۰۱۱ به تدوین مدل استانداردهای آموزشی پرداخته و تعدادی استاندارد برای یادگیرنده و یادگیری، محتوای دانش، عمل آموزشی، مسئولیت حرفه‌ای مشخص کرده است.

نوید ادهم و صادق زاده (۱۳۹۴) در پژوهشی به موضوع طراحی الگوی سیاست‌های فرهنگی نظام آموزش و پرورش، از عوامل درون دادی و فرآیندی مانند ساحت‌های تعلیم و تربیت، زیر نظام‌های آموزش و پرورش، سطوح آموزش، آموزش‌های خاص، ساختار آموزشی، نظام ارزشیابی، به عنوان مؤلفه‌های اصلی نظام آموزشی نام می‌برد. برخی از محیط‌های حاکم بر آموزش و پرورش که عملکرد نظام تعلیم و تربیت را متاثر می‌کند، به عنوان عوامل محیطی و پیرامونی بیان کرده که عبارتند از: محیط اداری، اجرایی، دولتی، عمومی، محیط حقوقی، قضایی و تأمینی، محیط اجتماعی، سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و خانوادگی و محیط بین‌المللی و منطقه‌ای.

محمودی و عابدی (۱۳۹۳)، در پژوهشی به دنبال هدف استانداردسازی عملکرد مدیران آموزشی دوره متوسطه شهر تهران و ارائه الگوی مناسب بوده‌اند. این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و به لحاظ روش جزء پژوهش‌های توصیفی پیمایشی می‌باشد. در این پژوهش ابتدا بر پایه مطالعات کتابخانه‌ای، مبانی نظری و پیشینه پژوهش بررسی گردیده و سپس با توجه به نتایج حاصل، مجموعه‌ای از شایستگی‌های عملکردی مدیران آموزشی در قالب چهار مؤلفه اصلی شایستگی و سی مورد، زیرمؤلفه تدوین شده است.

عباسی و کاشانی (۱۳۹۳)، در تبیین جایگاه استانداردسازی در ارتقاء کیفیت نظام آموزشی، بیان می‌کند که استانداردهای آموزشی را می‌توان به عنوان سیستم و سامانه‌ای در نظر گرفت که کار کنترل کیفی فعالیت‌ها و خدمات ارائه شده از سوی این نظام را بر عهده دارد. آن‌ها مفاهیم ثابتی نیستند، بلکه همراه با دگرگونی‌ها و پیشرفت‌هایی که در اثر تحقیقات علمی و تکنولوژیکی حادث می‌شود، معیارهای استاندارد نیز تحت تاثیر قرار می‌گیرند و در جهت تکامل و پویایی حرکت می‌کنند. بکارگیری استانداردها در سازمان، فواید زیادی را به همراه دارد. بهره‌گیری از آن‌ها می‌تواند ساده‌سازی امور، امکان تعویض‌پذیری آن‌ها، افزایش ایمنی فعالیت‌ها و صرفه‌جویی در منابع مادی و اقتصادی و انسانی را به همراه داشته باشد. با پذیرش همگانی استانداردهای آموزشی، فرهنگ انتخاب صحیح در جامعه تثبیت شده و نظام آموزشی، خواه ناخواه به دنبال بالا بردن کیفیت فرآیندهای گوناگون خود می‌شود. به طور کلی اشاعه استانداردها و رعایت آن‌ها در ارائه هر کالا و خدمت، باعث افزایش اعتماد گروه‌های مختلف اجتماعی به یکدیگر می‌شود و در سایه اعتماد به یکدیگر، جامعه در مسیر توسعه فرهنگی قرار می‌گیرد.

میانداری و همکاران (۱۳۹۲)، در طراحی یک مدل برای سازمان آینده‌گرا، خصوصیات این نوع سازمان را هوشیاری نسبت به محیط، چابک در برابر تغییرات، چند وجهی، توجه به ارزش‌های آتی ذینفعان، دارای فرهنگ آینده‌گرا و افرادی با ویژگی‌های روان‌شناختی مثبت و دانش مدار می‌داند، اما این هدف ممکن نخواهد شد مگر این که افرادی که در این سازمان‌ها فعالیت دارند در آموزش پرورش استاندارد تحصیلی کرده باشند و توانسته باشند توانایی خود را افزایش داده و خلاقیت خود را بالا ببرند.

مهر علی زاده و همکاران (۱۳۹۲)، برای ارائه الگوی پارادایم بازسازی و بهسازی نظام استاندارد مهارت بر اساس روش داده بنیاد، به مطالعه موردی در اداره کل آموزش فنی و حرفه‌ای استان خوزستان پرداخته و در این پژوهش برای تبیین موضوع به عناصر پنجگانه مرتبط با استانداردهای آموزشی (پدیده مورد مطالعه، شرایط علی، زمینه تاثیر گذار، عامل‌های مداخله‌گر، راهبردهای مورد نظر و پیامدها) توجه کرده و نتیجه می‌گیرد که سوابق نظری و تجربی و دیدگاه‌های مطرح شده در خصوص استانداردهای آموزشی، بیانگر این است که چنانچه در جامعه نسبت به استانداردهای آموزشی و شغلی احساس نیاز به وجود آید بسیاری از مشکلات حاشیه‌ای استانداردهای شغلی و آموزشی مرتفع خواهد شد. افزایش نیاز منجر به گسترش کمی و کیفی

سطح تعامل و مشارکت کلیه ذی‌نفعان به استانداردهای آموزشی می‌شود. همچنین کارایی و اثر بخشی استانداردهای آموزشی را متأثر از احساس نیاز و افزایش تقاضا و مشارکت و تعامل می‌دانند.

روحانی دهکردی و باقری (۱۳۹۱)، در پژوهشی که با رویکرد تحلیلی و بررسی اسنادی در موضوع مدرسه و نقش آن در تعلیم و تربیت ارزش‌ها انجام داده است نتیجه می‌گیرد که معلم نقش مهمی در سلامت روانی دانش‌آموزان ایفا می‌کند. و روابط انسانی در مدرسه را از عوامل مهم در تبیین ارزشها می‌داند.

در فصل هفتم سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰) در ارائه راهکارهای مختلف به واژه استاندارد و استانداردسازی اشاره شده که به طور خلاصه عبارتند از:

راهکار ۷-۲ برای تعمیق تربیت و آداب اسلامی، تقویت اعتقاد و التزام به ارزش‌های انقلاب اسلامی به استانداردسازی و تدوین شاخص‌های کیفی برای ارزیابی فعالیت‌های فرهنگی و تربیتی مدارس می‌پردازد.

راهکار ۵-۵ در تامین و بسط عدالت در برخورداری از فرصت‌های تعلیم و تربیت با کیفیت مناسب با توجه به تفاوت‌ها و ویژگی‌های دختران و پسران و مناطق مختلف کشور به اختصاص حداقل ۱۰ درصد و حداکثر ۲۰ درصد از برنامه‌های آموزشی به معرفی حرفه‌ها، هنرها، جغرافیا، آیین و رسوم، نیازها و شرایط اقلیمی و جغرافیایی استان‌ها به ویژه مناطق روستایی و عشایری با رعایت استانداردهای ارتقای کیفیت و تقویت هویت اسلامی- ایرانی دانش‌آموزان در چارچوب ایجاد کارآمدی و تقویت ملی می‌پردازد.

برای هدف عملیاتی افزایش نقش مدرسه به عنوان یکی از کانون‌های پیشرفت محلی، به ویژه در ابعاد فرهنگی- اجتماعی، راهکار ۱-۷ یعنی فراهم آوردن زمینه‌های لازم برای نقش آفرینی مدرسه به عنوان کانون کسب تجربیات تربیتی محلی و جلوه‌ای از جامعه اسلامی و حیات طیبه با تفویض اختیار و مسئولیت به آن و استانداردسازی تمام مؤلفه‌ها و عوامل درون مدرسه‌ای را ارائه می‌دهد.

برای ایجاد و متناسب سازی فضاهای تربیتی با ویژگی‌ها و نیازهای دانش‌آموزان و اقتضانات فرهنگی اسلامی- ایرانی و شرایط اقلیمی، فرهنگی و جغرافیایی، در راهکار ۱-۱۴ به طراحی و ساخت فضاهای تربیتی متناسب با اقتضانات برنامه درسی، استانداردهای تربیتی، تحولات

جمعیتی، اصول شهرسازی و معماری و شرایط اقلیمی با تاکید بر استفاده از فناوری‌های نوین ساخت و تجهیزات آموزشی و رعایت الگوی معماری اسلامی - ایرانی و توجه ویژه به نقش محوری نمازخانه در طراحی و معماری اسلامی تاکید دارد.

برای استقرار نظام ارزشیابی و تضمین کیفیت در تعلیم و تربیت رسمی عمومی، راهکار ۲-۱۹ به طراحی و اجرای نظام ارزشیابی نتیجه محور بر اساس استانداردهای ملی برای گذر از دوره‌های تحصیلی و رویکرد ارزشیابی فرآیند محور در ارتقای پایه‌های تحصیلی دوره ابتدایی و رویکرد تلفیقی (فرآیند محور و نتیجه محور) در سایر پایه‌های تحصیلی اشاره دارد.

در هدف تامین تخصیص و تنوع بخشی به منابع مالی، مدیریت مصارف متناسب با نیازهای کمی و کیفی نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی، راهکار ۶-۲۰ اشاره دارد به بهینه سازی بهره برداری از منابع مادی و فیزیکی و تبدیل به احسن کردن آن‌ها و طراحی استانداردهای مصرف و تعیبه سازوکارهای پیشگیری از اسراف و تبذیر.

سعید و محمود^۱ (۲۰۰۲)، در پژوهشی به بررسی تاثیر معلم بر یادگیری دانش‌آموزان پرداخته و نتیجه می‌گیرد که عوامل زیر در یادگیری دانش‌آموزان تاثیر گذار است:

۱- نقش آموزش موضوعی در آموزش و یادگیری

۲- عقاید معلمان در مورد تدریس ریاضیات و یادگیری

۳- عقاید و عقیده در عمل : دارای تناقض

۴- نحوه آموزش گرفتن معلم و تاثیر آن بر شیوه‌های آموزشی

۵- اثر تحقیقات بر دانش ریاضیات معلمان

فرانسیس تپو^۲ (۲۰۰۴)، در بررسی استانداردهای ملی، اجرای محلی به مطالعه موردی از ادراکات متفاوت معلمان از استانداردهای ملی آموزش در گینه نو پرداخته و در این تحقیق دو مدرسه ابتدایی شهری و روستایی را در نظر گرفته است.

سؤال اصلی تحقیق و دو سؤال فرعی برای کشف برداشت و درک معلمان از استانداردهای ملی طرح شده است. برای درک استانداردهای آموزشی در مجموع ۵۹۵ شرکت کننده در این طرح مشارکت داشته‌اند که در این میان می‌توان معلمان، دانش‌آموزان، والدین و اعضای جامعه، اعضای هیات مدیریت مدرسه، اعضای کمیته برنامه‌ریزی و سیاستمداران را نام برد.

---

^۱ - Saeed and Mahmood

^۲ - Michael Francis Tapo

مطالعه او نشان داد که تعدادی عوامل زمینه‌ای در ادراکات معلمان و اجرای استانداردها در سطح مدرسه وجود دارد. قبل از هر چیز دانش معلمان از استانداردهای رسمی کم بوده و در نتیجه بر تعهد و شور و شوق آن‌ها در کار حرفه‌ای شان موثر بوده است.

همچنین دانش زمینه معلمان و مهارت‌های آموزشی، توانایی آن‌ها را در ترجمه استانداردهای محتوا به معیارهای شفاف برای یادگیری دانش‌آموزان تحت تاثیر قرار می‌دهد. و فقدان سیستم نظارت موثر بر عملکرد معلمان به گزارش سطحی ارزیابی دانش‌آموزان و ناهماهنگی محتوای موضوع و مهارت‌های عملکردی می‌انجامد.

شورای کارکنان مدارس ایالتی امریکا در سال ۲۰۱۱ به تدوین مدل استانداردهای آموزشی پرداخته و تعدادی استاندارد برای یادگیرنده و یادگیری، محتوای دانش، عمل آموزشی، مسئولیت حرفه‌ای مشخص کرده است.

استانداردهای آموزشی و یادگیری پیش دبستانی در آموزش و پرورش نیوجرسی (۲۰۱۴) برای ارائه پیش زمینه اشاره دارد به این که استانداردهای آموزشی و یادگیری پیش دبستانی ۲۰۱۳ یک چارچوب نظری قوی برای ارائه تجارب آموزشی با کیفیت بالا برای کودکان دارد که عبارتند از:

- معرفی محیط‌های یادگیری حمایتی برای کودکان پیش دبستانی.
- ارائه راهنمایی بر ارزیابی کودکان.
- روابط میان خانواده، جامعه و کودکان.
- شناسایی نتایج یادگیری برای کودکان پیش دبستانی با شیوه‌های تدریس مناسب که با حمایت از نتایج مورد نظر شناخته شده است.

در خصوص یادگیرنده و یادگیری بیان می‌کنند که یادگیری با یادگیرنده شروع می‌شود. برای اطمینان اینکه هر دانش‌آموز دانش‌های جدید و مهارت‌ها را فرا بگیرد، معلمان باید الگوهای یادگیری و توسعه‌ای در میان افراد، تفاوت‌های فردی خاص، محیط‌های یادگیری ایمن و نیاز حمایتی یادگیرنده را درک کند. استانداردهای آموزشی و یادگیری پیش دبستانی در آموزش و پرورش نیوجرسی (۲۰۱۴)، برای ارائه پیش زمینه اشاره دارد به این که استانداردهای آموزشی و یادگیری پیش دبستانی ۲۰۱۳ یک چارچوب نظری قوی برای ارائه تجارب آموزشی با کیفیت بالا برای کودکان دارد که عبارتند از:

- معرفی محیط‌های یادگیری حمایتی برای کودکان پیش دبستانی.
  - ارائه راهنمایی بر ارزیابی کودکان.
  - روابط میان خانواده، جامعه و کودکان.
  - شناسایی نتایج یادگیری برای کودکان پیش دبستانی با شیوه‌های تدریس مناسب که با حمایت از نتایج مورد نظر شناخته شده است.
- در ساختار سیستم آموزش و پرورش کشورهای اروپایی، دوره آموزشی ویم ون استینکیست^۱ (۲۰۱۴)، آموزش و پرورش را از نظر سن و زمان برنامه‌های آموزشی به هشت مرحله طبقه‌بندی نموده است. همچنین رستون^۲ (۲۰۱۵)، شورای سیاست ملی برای مدیریت آموزشی (۲۰۱۵) استانداردهای حرفه‌ای برای رهبران آموزشی چاپ نموده است. در این نوشته یکی از سؤالات اینست که چرا اکنون رهبران آموزشی به استانداردهای جدید نیاز دارند؟ برای پاسخ این سوال چندین دلیل بیان نموده که شورای کارکنان مدارس ایالتی، اولین استانداردها را برای رهبران آموزشی در سال ۱۹۹۶ منتشر کرده است و براساس تحقیقاتی در سال ۲۰۰۸ بروز شده است. اما این خیلی مهم است که امروزه دنیا در مدارس چگونه عمل می‌کنند. تمام نشانه‌ها به جایی که مدارس بوده و به تغییر بیشتر اشاره دارند. اقتصاد جهانی، شغل‌ها را جابجا کرده است و قرن ۲۱ مدارس را تبدیل به مکان کاری برای دانش‌آموزان نموده است. شرایط و ویژگی‌های کودکان از نظر جمعیت شناختی، ساختار خانواده و غیره در حال تغییر است. جلوتر از آموزش، سیاست‌ها و تغییرات کنترلی سر تیر روزانه را ساخته است. کاهش بودجه مدارس در همه جا، حتی مدارس خاص، فشار فزاینده بازار و سطوح بالاتر برای پاسخگویی در موفقیت دانش‌آموزان، این موارد پاسخی برای نیاز ایجاد استانداردهای جدید هستند.
- در نهایت در خصوص آموزش و پرورش استاندارد مطالعات نشان می‌دهد که هر چند برای برخی از مؤلفه‌های آموزش و پرورش که در کیفیت بخشی در تعلیم و تربیت اهمیت داشته استانداردهای تعریف شده و شاخص‌ها و معیارهای هم برای بررسی استاندارد آن مؤلفه‌ها بیان شده، اما این موارد بومی سازی نشده، همچنین در مورد شناسایی مؤلفه‌های آموزش و پرورش استاندارد غفلت شده است. با چنین پیشینه‌ای و با احساس وجود خلاء در تحقیقات حوزه آموزش و پرورش این مطالعه انجام شده است.

^۱ - Wim Van steenkiste

^۲ - Reston

سوالات تحقیق

۱. ابعاد تشکیل دهنده آموزش و پرورش استاندارد کدامند؟
۲. مؤلفه‌های تشکیل دهنده آموزش و پرورش استاندارد کدامند؟
۳. وضعیت اولویت بندی ابعاد و مؤلفه‌های آموزش و پرورش چگونه است؟

روش تحقیق

در این پژوهش ابتدا با مطالعه کتابخانه‌ای مؤلفه‌های آموزش و پرورش بررسی و سپس، با استفاده از روش کیفی ابعاد نهفته پدیده مورد مطالعه بررسی و الگوی نظری تحقیق تکمیل شد. پس از بررسی زمینه مورد نظر به کمک روش داده بنیاد و زمینه‌ای، متغیرهای مورد مطالعه شناسایی و کد گذاری و الگوی ساختاری طراحی شد. در انتها در بخش کمی با طراحی ابزار تناسب سنجی، طراحی گویه‌های پرسشنامه، اجرای آزمایشی و اجرای نهایی وضعیت بررسی و الگوی طراحی شده آزمون شد. از این رو، پژوهش حاضر از نظر نوع داده‌ها هم در زمره روش-های کمی و هم روش‌های کیفی قرار می‌گیرد و به دلیل توالی روش کیفی و کمی، روش آن آمیخته متوالی است. با توجه به قلمرو موضوعی، جامعه آماری این پژوهش در بخش کیفی، خبرگان و کارشناسان حوزه تعلیم و تربیت در سطح مدیران، معاونان مسئولین ستادی و رئوسای ادارات در سازمان آموزش و پرورش استان خراسان جنوبی و در بخش کمی کارشناسان حوزه تعلیم و تربیت در سطح مدیران، معاونان مسئولین ستادی و رئوسا و معاونین ادارات و معلمان در سازمان آموزش و پرورش استان خراسان جنوبی که دارای مدرک کارشناسی ارشد به بالا و مرتبط با علوم تربیتی در سال تحصیلی ۹۶-۹۷ بودند. در بخش کیفی با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و روش گلوله برفی با ۲۱ نفر از خبرگان در حوزه تعلیم و تربیت مصاحبه به صورت نیمه ساختار یافته انجام شد. در بخش کمی برای تعیین نمونه آماری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای سهمیه‌ای استفاده شد. با توجه به اینکه تعداد جامعه آماری ۷۸۲ نفر بود، تعداد نمونه آماری با استفاده از فرمول کوکران و با افزایش نمونه ۲۶۰ نفر برآورد شد.

برای تعیین روایی و پایایی سؤالات مصاحبه از روش روایی محتوایی به صورت کیفی استفاده شد. بدین منظور نظر چند نفر از اساتید در مورد سؤالات مصاحبه دریافت شد که اصلاحات لازم انجام گردید برای تعیین روایی پرسشنامه از روش روایی محتوایی و روش روایی همزمان استفاده شد. در روایی محتوا از نظر ۵ نفر از اساتید راهنما و متخصصان تعلیم و تربیت استفاده

شد و اصلاحات مورد نظر ایشان در محتوا و ساختار انجام گرفت. به منظور تعیین پایایی پرسشنامه، پس از اجرای آزمایشی پرسشنامه محقق ساخته بر روی ۳۰ نفر از جامعه آماری انجام شد و پس از گردآوری پرسشنامه و ورود داده در نرم افزار SPSS همسانی درونی مؤلفه‌های هر یک از عوامل اصلی با روش آلفای کرونباخ بررسی شد که مقدار آن ۰/۸۸ بدست آمد. مطابق با جدول ۱ می‌توان استنباط نمود که تمامی ضرایب همبستگی به دست آمده در سطوح ۰/۰۵ و ۰/۰۱ معنا دار است و می‌توان اذعان کرد که پرسشنامه محقق ساخته برای آموزش و پرورش استاندارد و مؤلفه‌های تشکیل دهنده آن از روایی و پایایی مطلوبی برخوردار است و می‌تواند به درستی سازه مورد پژوهش را با آن اندازه گیری کرد. پس از تایید روایی و پایایی، پرسشنامه متشکل از ۸۳ گویه در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت استفاده گردید و نظرات نمونه آماری در خصوص اهمیت مؤلفه‌ها در آموزش و پرورش استاندارد بررسی شد. به منظور تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS استفاده گردیده است.

یافته‌ها

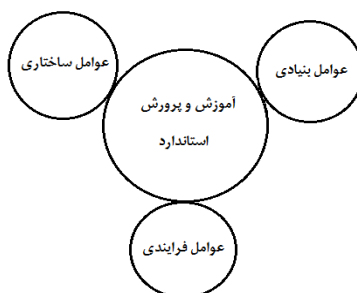
یافته‌های استنباطی کیفی، مبتنی بر تحلیل داده‌های گردآوری شده از مصاحبه و یافته‌های استنباطی کمی، حاصل تحلیل داده‌های بدست آمده از پرسشنامه بوده که به ترتیب سؤالات در زیر بیان شده است.

سؤال اول: ابعاد تشکیل دهنده آموزش و پرورش استاندارد کدامند؟

پژوهشگر مصاحبه‌های انجام گرفته با خبرگان در حوزه آموزش و پرورش را به روش داده بنیاد (نظریه زمینه ای) مورد تحلیل قرار داده است. برای این منظور مصاحبه‌ها به اجزای کوچک و مرتبط با آموزش و پرورش تقسیم بندی شده و سپس چند مؤلفه اصلی را مشخص و به روش کد گذاری تمامی اجزای مصاحبه‌ها را کد گذاری نموده است و مقوله‌های با کد مشابه را در یک دسته قرار داده است. در پایان سه عامل یا بعد برای آموزش و پرورش بدست آمد که عبارتند از:

عوامل بنیادی، عوامل ساختاری، عوامل فرایندی

در شکل ۱ ارتباط ابعاد آموزش و پرورش استاندارد با هم تحت عنوان مدل اسپینر نشان داده است.

شکل ۱. مدل اسپینر^۱ آموزش و پرورش استاندارد

سؤال دوم: مؤلفه‌های تشکیل دهنده آموزش و پرورش استاندارد کدامند؟

بر اساس مطالعه ادبیات تحقیق و با توجه به داده‌های گردآوری شده از مصاحبه‌ها و رمزگذاری طبق نظریه داده بنیاد مؤلفه‌ها و شاخصه‌های بدست آمده در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول ۱. ابعاد و کدهای محوری (مؤلفه‌های تشکیل دهنده) آموزش و پرورش استاندارد

ابعاد	مؤلفه‌های تشکیل دهنده
عوامل بنیادی	فلسفه آموزشی متناسب؛ اهداف آموزشی شفاف؛ آینده نگر بودن؛ اصول آموزشی کارآمد؛ توانمندی مدیران؛ نظام پویا؛ ارتباطات سازمانی اثربخش؛ نظام آموزشی یادگیری محور؛
عوامل ساختاری	ساختار استاندارد محور؛ نظام غیر متمرکز؛ تصمیم گیری موثر
عوامل فرایندی	برنامه درسی پویا؛ یادگیری پژوهش محور؛ یاددهی - یادگیری منعطف؛ معلم توانمند و پژوهشگر؛ معلم متعهد؛ محتوای کاربردی؛ محتوای آموزشی مورد نیاز؛ معلم تعامل گر؛ بودجه - هزینه؛ مدرسه اثربخش؛ محیط یادگیری امن؛ مدرسه هوشمند؛ مدیریت متعهد و تعامل گر؛ امتحانات هماهنگ؛ ارزشیابی توصیفی؛ دانش آموز فعال

مطابق با جدول ۱ ابعاد آموزش و پرورش استاندارد شامل عوامل بنیادی با مؤلفه‌های فلسفه‌های آموزشی متناسب، اصول آموزشی کارآمد، اهداف آموزشی شفاف، آینده نگر بودن و برای عوامل ساختاری با مؤلفه‌های توانمندی مدیران، نظام پویا، ارتباطات سازمانی اثربخش، نظام آموزشی یادگیری محور، ساختار استاندارد محور، نظام غیرمتمرکز، تصمیم گیری موثر و برای عوامل فرایندی مؤلفه‌های برنامه درسی پویا، یادگیری پژوهش محور، یاددهی - یادگیری منعطف، معلم توانمند و پژوهشگر، معلم متعهد، محتوای کاربردی، محتوای آموزشی مورد نیاز، معلم تعامل گر، هزینه‌های اثربخش، بودجه مکفی، مدرسه اثربخش، محیط یادگیری امن، تجهیزات بروز و متناسب، مدرسه هوشمند، مدیریت متعهد و تعامل گر، امتحانات هماهنگ، ارزشیابی توصیفی، دانش آموز فعال به دست آمد. در جدول ۲ با توجه به گردآوری نظرات

¹ - Spinner

خبرگان و کارشناسان آموزشی مقدار میانگین، ضریب آلفای کرونباخ و ضریب همبستگی آورده شده است.

جدول ۲. بررسی میانگین مجموع (M)، آلفای کرونباخ (α) و ضریب همبستگی (روایی همزمان) ابعاد و

مؤلفه‌های تشکیل دهنده آموزش و پرورش استاندارد							
ابعاد	ردیف	مؤلفه‌های تشکیل دهنده	M	α	R	سطح معناداری	
عوامل بنیادی	۱	فلسفه آموزشی متناسب	۸/۶۷	۰/۷۵	۰/۹۳	۰/۰۰۱	
	۲	اهداف آموزشی شفاف	۱۲/۶۷	۰/۷۵	۰/۹۲	۰/۰۰۱	
	۳	آینده نگر بودن	۱۳/۹۷	۰/۸۲	۰/۹۵	۰/۰۰۱	
	۴	اصول آموزشی کارآمد	۹/۰۰	۰/۷۷	۰/۶۸	۰/۰۰۱	
		مجموع		۰/۹۰			
عوامل ساختاری	۵	توانمندی مدیران	۱۴/۰۰	۰/۸۵	۰/۹۶	۰/۰۰۱	
	۶	نظام پویا	۹/۴۷	۰/۹۱	۰/۹۷	۰/۰۰۱	
	۷	ارتباطات سازمانی اثربخش	۹/۳۷	۰/۸۰	۰/۹۷	۰/۰۰۱	
	۸	نظام آموزشی یادگیری محور	۱۳/۹۰	۰/۹۱	۰/۸۶	۰/۰۰۱	
	۹	ساختار استاندارد محور	۱۴/۰۳	۰/۷۷	۰/۸۱	۰/۰۰۱	
	۱۰	نظام غیر متمرکز	۹/۶۳	۰/۸۲	۰/۹۷	۰/۰۰۱	
	۱۱	تصمیم گیری موثر	۱۴/۵۳	۰/۸۹	۰/۸۶	۰/۰۰۱	
			مجموع		۰/۹۵		
	عوامل فرآیندی	۱۲	برنامه درسی پویا	۲۸/۳۳	۰/۹۶	۰/۹۹	۰/۰۰۱
		۱۳	یادگیری پژوهش محور	۹/۶۳	۰/۸۰	۰/۸۷	۰/۰۰۱
		۱۴	یاددهی - یادگیری متعطف	۹/۵۷	۰/۸۳	۰/۹۹	۰/۰۰۱
۱۵		معلم توانمند و پژوهشگر	۱۷/۷۳	۰/۸۱	۰/۹۹	۰/۰۰۱	
۱۶		معلم متعهد	۱۳/۹۷	۰/۸۹	۰/۹۹	۰/۰۰۱	
۱۷		محتوای کاربردی	۲۸/۹۰	۰/۹۳	۰/۹۹	۰/۰۰۱	
۱۸		محتوای آموزشی مورد نیاز	۹/۷۳	۰/۸۴	۰/۸۲	۰/۰۰۱	
۱۹		معلم تعامل گر	۹/۳۰	۰/۸۱	۰/۶۷	۰/۰۰۱	
۲۰		بودجه - هزینه	۱۹/۳۰	۰/۷۷	۰/۹۹	۰/۰۰۱	
۲۱		مدرسه اثربخش	۱۹/۷۳	۰/۸۳	۰/۵۹	۰/۰۰۱	
۲۲		محیط یادگیری امن	۹/۸۳	۰/۸۸	۰/۶۵	۰/۰۰۱	
۲۳		مدرسه هوشمند	۱۴/۵۳	۰/۸۲	۰/۹۹	۰/۰۰۱	
۲۴		مدیریت متعهد و تعامل گر	۲۸/۴۷	۰/۹۸	۰/۹۹	۰/۰۰۱	
۲۵		امتحانات هماهنگ	۱۸/۶۷	۰/۸۸	۰/۹۹	۰/۰۰۱	
۲۶		ارزشیابی توصیفی	۹/۰۷	۰/۸۵	۰/۶۸	۰/۰۰۱	
۲۷		دانش آموز فعال	۹/۷۷	۰/۹۱	۰/۷۴	۰/۰۰۱	
		مجموع		۰/۹۸			

سؤال سوم: اولویت بندی ابعاد و مؤلفه‌های آموزش و پرورش چگونه است؟

پژوهشگر برای پاسخگویی به سؤال سوم با استفاده از آزمون فریدمن میزان اهمیت هر کدام از مؤلفه‌های آموزش و پرورش استاندارد را بررسی نموده است. هنگامی که پژوهشگری بخواهد تاثیر چند عامل را بر روی متغیر وابسته اندازه گیری نماید و مشخص نماید کدام یک از این عوامل بیشترین تاثیر و کدام یک کمترین تاثیر را دارد در صورتی که مقیاس ترتیبی و به صورت « خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد» اندازه گیری شده باشد، از آزمون فریدمن استفاده

می‌شود. نتایج آزمون فریدمن مربوط به عوامل و مؤلفه‌های آموزش و پرورش در جدول‌های ۸ تا ۱۵ نشان داده شده است.

رتبه بندی ابعاد اصلی آموزش و پرورش استاندارد

برای رتبه بندی مؤلفه‌های مربوط به عوامل بنیادی آموزش و پرورش استاندارد آزمون فریدمن انجام شد و نتایج به دست آمده در جدول ۸ و ۹ به طور خلاصه نشان داده شده است. در این آزمون فرضیه مورد آزمون به صورت زیر است.

H0 تاثیر عوامل اصلی بر آموزش و پرورش استاندارد یکسان است.

H1 تاثیر عوامل اصلی بر آموزش و پرورش استاندارد یکسان نیست.

جدول ۳. نتایج آزمون فریدمن عوامل اصلی آموزش و پرورش استاندارد

تعداد	آماره خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۲۶۰	۲۴۹/۵۱	۲	۰/۰۰۰

سطح معناداری جدول ۳ نشان می‌دهد که فرض صفر رد شده و فرضیه پژوهش تایید می‌شود. در نتیجه بین عوامل اصلی تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۴. نتایج رتبه بندی عوامل اصلی آموزش و پرورش استاندارد

ردیف	عوامل	میانگین رتبه ای
۱	عوامل بنیادی	۲/۶۷
۲	عوامل ساختاری	۲/۴
۳	عوامل فرآیندی	۱/۲۹

جدول ۴ نشان می‌دهد که بالاترین رتبه مربوط به عوامل بنیادی با میانگین رتبه‌ای ۲/۶۷ و بعد از آن عوامل ساختاری با میانگین رتبه‌ای ۲/۴ در رتبه دوم و در نهایت عوامل فرآیندی با میانگین رتبه‌ای ۱/۲۹ در رتبه سوم قرار دارد.

رتبه بندی زیر مؤلفه‌های عوامل بنیادی آموزش و پرورش استاندارد

برای رتبه بندی مؤلفه‌های مربوط به عوامل بنیادی آموزش و پرورش استاندارد آزمون فریدمن انجام شد و نتایج به دست آمده در جدول ۵ و ۶ به طور خلاصه نشان داده شده است. در این آزمون فرضیه مورد آزمون به صورت زیر است:

H0 تاثیر مؤلفه‌های فرعی بر عوامل بنیادی در آموزش و پرورش استاندارد یکسان است.

H1 تاثیر مؤلفه‌های فرعی بر عوامل بنیادی در آموزش و پرورش استاندارد یکسان نیست.

جدول ۵. نتایج آزمون فریدمن مؤلفه‌های عوامل بنیادی آموزش و پرورش استاندارد

تعداد	آماره خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
-------	-------------	------------	--------------

سطح معناداری جدول ۵ نشان دهنده این است که فرض صفر رد شده و فرضیه تحقیق تایید می-شود. در نتیجه بین زیر مؤلفه‌های عوامل بنیادی تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۶. نتایج رتبه بندی مؤلفه‌های عوامل بنیادی آموزش و پرورش استاندارد

ردیف	عامل‌ها	میانگین رتبه ای
۱	اصول آموزشی کارآمد	۲/۹۳
۲	آینده نگر بودن	۲/۹۰
۳	اهداف آموزشی شفاف	۲/۲۴
۴	فلسفه آموزشی متناسب	۱/۹۲

جدول فوق نشان می‌دهد که بالاترین رتبه را عامل اصول آموزشی کارآمد با میانگین رتبه ای ۲/۹۳ دارد و به ترتیب آینده نگر بودن با میانگین رتبه ای ۲/۹۰ و اهداف آموزشی شفاف با میانگین ۲/۲۴ در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند.

رتبه بندی مؤلفه‌های عوامل ساختاری آموزش و پرورش استاندارد

برای رتبه بندی مؤلفه‌های مربوط به عوامل ساختاری آموزش و پرورش استاندارد آزمون فریدمن انجام شد و نتایج به دست آمده در جدول ۷ و ۸ به طور خلاصه نشان داده شده است. در این آزمون فرضیه مورد آزمون به صورت زیر است:

H0 تاثیر مؤلفه‌های فرعی بر عوامل ساختاری در آموزش و پرورش استاندارد یکسان است.

H1 تاثیر مؤلفه‌های فرعی بر عوامل ساختاری در آموزش و پرورش استاندارد یکسان نیست.

جدول ۷. نتایج آزمون فریدمن در مورد زیر مؤلفه‌های عوامل ساختاری آموزش و پرورش استاندارد

تعداد	آماره خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۲۶۰	۱۲۰/۳۷	۶	۰/۰۰۰

سطح معناداری جدول ۸ نشان می‌دهد که فرض صفر رد شده و فرض تحقیق تایید می‌شود، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین زیر مؤلفه‌های عوامل ساختاری در تاثیر بر آموزش و پرورش استاندارد تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۸. نتایج رتبه بندی مؤلفه‌های عوامل ساختاری آموزش و پرورش استاندارد

ردیف	عامل‌ها	میانگین رتبه ای	ردیف	عامل‌ها	میانگین رتبه ای
۱	ارتباطات سازمانی اثربخش	۴/۳۹	۵	تصمیم گیری موثر	۴/۰۴
۲	نظام پویا	۴/۳۰	۶	نظام غیر متمرکز	۳/۹۶
۳	ساختار استاندارد محور	۴/۱۵	۷	نظام آموزشی یادگیری محور	۳/۰۲
۴	توانمندی مدیران	۴/۱۳	---	-----	---

جدول ۸ نشان می‌دهد که بالاترین رتبه مربوط به ارتباطات سازمانی اثربخش با میانگین رتبه ای ۴/۳۹ و بعد از آن نظام پویا با میانگین رتبه ای ۴/۳۰ و سپس ساختار استاندارد محور با میانگین

ارائه مدلی برای یادگیری از اشتباهها... / خوب چهره و همکاران ۱۰۳

رتبه‌ای ۴/۱۵ در رتبه دوم و سوم قرار دارند. همچنین پایین‌ترین رتبه مربوط به نظام آموزشی یادگیری محور با میانگین رتبه‌ای ۳/۰۲ م باشد.

رتبه بندی مؤلفه‌های عوامل فرآیندی آموزش و پرورش استاندارد

برای رتبه بندی مؤلفه‌های مربوط به عوامل فرآیندی آموزش و پرورش استاندارد آزمون فریدمن انجام شد و نتایج به دست آمده در جدول ۹ و ۱۰ به طور خلاصه نشان داده شده است. در این آزمون فرضیه مورد آزمون به صورت زیر است:

H0 تاثیر مؤلفه‌های فرعی بر عوامل فرآیندی در آموزش و پرورش استاندارد یکسان است.

H1 تاثیر مؤلفه‌های فرعی بر عوامل فرآیندی در آموزش و پرورش استاندارد یکسان نیست.

جدول ۹. نتایج آزمون فریدمن عوامل فرآیندی آموزش و پرورش استاندارد

تعداد	آماره خی دو	درجه آزادی	سطح معناداری
۲۶۰	۶۴۹/۴۴	۱۵	۰/۰۰۰

سطح معناداری جدول ۱۰ نشان می‌دهد که فرض صفر رد شده و فرضیه پژوهش مورد تایید قرار می‌گیرد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که بین زیر مؤلفه‌های عوامل فرآیندی در تاثیر بر آموزش و پرورش استاندارد تفاوت معناداری وجود دارد.

جدول ۱۰. نتایج رتبه بندی مؤلفه‌های عوامل فرآیندی آموزش و پرورش استاندارد

ردیف	عامل	میانگین رتبه‌ای	ردیف	عامل	میانگین رتبه‌ای
۱	یادگیری پژوهش محور	۱۰/۹۷	۹	محتوای کاربردی	۸/۰۱
۲	محتوای آموزشی مورد نیاز	۱۰/۹۴	۱۰	مدرسه هوشمند	۷/۹۶
۳	مدرسه اثربخش	۱۰/۹۳	۱۱	معلم متعهد	۷/۳۰
۴	دانش آموز فعال	۱۰/۸۷	۱۲	یاددهی- یادگیری منعطف	۷/۱۶
۵	معلم تعامل گر	۹/۹۸	۱۳	امتحانات هماهنگ	۶/۹۷
۶	بودجه - هزینه	۹/۰۴	۱۴	برنامه درسی پویا	۶/۵۴
۷	مدیریت متعهد و تعامل	۸/۸۳	۱۵	محیط یادگیری امن	۶/۳۹
گر					
۸	ارزشیابی توصیفی	۸/۱۹	۱۶	معلم توانمند و پژوهشگر	۵/۸۳

جدول ۱۰ نشان می‌دهد که بالاترین رتبه مربوط به یادگیری پژوهش محور با میانگین رتبه‌ای ۱۰/۹۷ می‌باشد و به ترتیب محتوای آموزشی مورد نیاز با میانگین رتبه‌ای ۱۰/۹۴ و مدرسه اثر بخش با میانگین رتبه‌ای ۱۰/۹۳ در رتبه‌های دوم و سوم قرار دارند و پایین‌ترین رتبه مربوط به معلم توانمند و پژوهشگر با میانگین رتبه‌ای ۵/۸۳ می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

هدف از اجرای این پژوهش شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های آموزش و پرورش استاندارد و اولویت بندی آنها بر اساس نظرات خبرگان جامعه آماری پژوهش بوده است. از این رو، ابتدا موضوع آموزش و پرورش استاندارد به کمک مطالعات اسنادی و نظریه داده بنیاد مورد مطالعه قرار گرفت. نتایج بخش کیفی نشان داد که ۳ بعد شامل عوامل بنیادی، عوامل ساختاری و عوامل فرایندی و ۲۷ مؤلفه برای آموزش و پرورش قابل طرح می‌باشد. این ابعاد بر اساس شاخص‌های کمی آزمون شد و نتایج آزمون نشان داد که در بین ابعاد آموزش و پرورش، عوامل بنیادی با مؤلفه‌های (فلسفه آموزشی متناسب، آینده نگر بودن، اهداف آموزشی شفاف و اصول آموزشی کارآمد) در درجه اهمیت بیشتر و در اولویت قرار دارند. بعد ساختاری از نظر اهمیت در درجه دوم و بعد بنیادی از کمترین اهمیت برخوردار می‌باشد.

در نتیجه گیری می‌توان بیان نمود که اگر مسئولان آموزش و پرورش بدون توجه به عوامل بنیادی از جمله فلسفه آموزش و پرورش که یکی از مؤلفه‌های اصلی عوامل بنیادی می‌باشد، مشغول به طراحی برنامه درسی، محتوای آموزشی، ساخت مدرسه و ... شوند، بطور یقین می‌توان پیش بینی نمود که آموزش و پرورش به اهداف خود دستیابی پیدا نخواهد کرد. بنابراین بعد بنیادی (عوامل بنیادی) از اهمیت زیادی در آموزش و پرورش برخوردار است و برای هر گونه تغییر و تحول در آموزش و پرورش نیازمند توجه و اولویت دادن به این بعد از آموزش و پرورش است.

۱- عوامل بنیادی آموزش و پرورش استاندارد، مربوط به مؤلفه‌های می‌شود که نقش تعیین کننده و بنیادی در نظام آموزش و پرورش دارد و در صورت نبودن این مؤلفه‌ها، اگر آموزشی هم باشد بدون مبانی نظری درست، بدون فلسفه، اهداف و اصول، آموزش نقشی در برآوردن نیاز جامعه یا افراد نخواهد داشت. رتبه بندی مؤلفه‌های عوامل بنیادی در آموزش و پرورش نشان داد که مؤلفه فلسفه آموزشی متناسب در بالاترین اولویت قرار دارد بنابراین، می‌توان بیان نمود که از نظر خبرگان و کارشناسان حوزه آموزش و پرورش در استان خراسان جنوبی، وجود فلسفه آموزشی جایگاه نخست را در بین دیگر عوامل دارد. به طور کلی نتایج حاصل از پژوهش با دیدگاه کیلانی (۱۳۸۹)، که اعتقاد داشت، فلسفه تعلیم و تربیت - هر فلسفه تربیتی که باشد - جایگاه نخست را در فعالیت‌های تربیتی دارد و با دیدگاه تقی پور ظهیر (۱۳۸۶) و فیوضات (۱۳۸۴) که بیان می‌کنند اهداف، برنامه‌ها، روش‌ها و ابزارهای آموزش از فلسفه سرچشمه می-

گیرد و می‌بایست در درجه اول اهمیت قرار داشته باشد و همچنین فلسفه آموزش و پرورش بازتابی است از فلسفه مسلط اجتماعی- فرهنگی همانند سیاست‌گذاری و تعیین خط مشی سیستم آموزش و پرورش کشور تابع فلسفه آن است و فلسفه آموزش و پرورش از فلسفه عمومی اجتماعی- فرهنگی کشور سر رشته می‌گیرد (فیوضات، ۱۳۸۴: ۱۰۷)، و نشان دهنده جهت‌گیری و اتخاذ موضع نظری جامعه در مورد مسائل اساسی معنوی و مادی و فرهنگی و تربیتی و اقتصادی و اجتماعی است (تقی پورظهير، ۱۳۸۶: ۱۲۳). در یک راستا قرار دارد.

۲- عوامل ساختاری آموزش و پرورش، به ساختار نظام آموزشی، نوع نظام آموزشی، نیروی انسانی در سطح ستادی، امور استخدام نیروی انسانی و اموری که برای تمام کشور تصمیم‌گیری واحدی انجام می‌دهد و خط و مشی‌های اصلی را مشخص می‌کنند، ارتباط دارد. رتبه بندی مؤلفه‌های عوامل ساختاری از نظر خیرگان و کارشناسان آموزش و پرورش نشان داد که مؤلفه نظام پویا در بالاترین درجه اهمیت و اولویت قرار داشته و به ترتیب مؤلفه‌های ساختار استاندارد محور، نظام آموزشی یادگیری محور، ارتباطات سازمانی اثربخش، توانمندی مدیران، نظام غیر متمرکز و تصمیم‌گیری موثر در درجه‌های بعدی اهمیت قرار دارند.

نظام پویا در آموزش و پرورش نظامی است که به بهبود مستمر کیفیت توجه دارد و از انعطاف پذیری لازم در برنامه‌ها و اهداف، برنامه درسی، محتوای آموزشی، روشهای یاددهی- یادگیری متناسب با نیازهای جدید دانش آموزان و تحولات جامعه برخوردار است. همانطور که در سند تحول بنیادین در اصول کلی تربیت رسمی و عمومی آمده آموزش و پرورش باید پویا و آینده نگر باشد، در آموزش و پرورش کنونی هر چند تغییراتی در فن آوری و سیستم‌های اطلاع رسانی در خصوص بخش نامه‌ها فقط برای مدیران و مسئولان، دریافت فیش حقوقی، خدمات اسکان مدارس، جمع‌آوری اطلاعات دانش آموزان در مورد کارنامه تحصیلی انجام گرفته است اما در جهت کیفیت بخشی و استفاده از نظر معلمان در برنامه‌ها، اهداف، برنامه درسی مناطق مختلف، روشهای یاددهی- یادگیری مختلف و متنوع و متناسب با نیاز دانش آموزان و جامعه یا تعیین محتوای آموزشی متناسب با نیاز جامعه و دانش آموز فعالیت خاصی مشاهده نشده است.

همچنین می‌توان به وجود شادابی و نشاط دانش آموزان در مدارس، عدم وجود نظم و مقررات پادگانی در مدارس، وجود انگیزه تحصیل، شوق و اشتیاق دانش آموزان برای شرکت در مراسم‌های مختلف در مدارس، تدریس معلمان به روشهای مختلف تدریس متناسب با محتوای

کتب درسی، استفاده از فن آوری نوین در مدارس، استفاده از ذینفعان آموزش و پرورش در تصمیم‌گیری‌های مختلف در راستای کیفیت بخشی به جریان آموزش و پرورش که می‌تواند با پویایی نظام آموزش و پرورش ارتباط داشته باشند اشاره نمود که متأسفانه در آموزش و پرورش کنونی به این موارد توجه نشده و اگر هم در برخی از مناطق آموزش و پرورش و مدارس توجه کرده‌اند این اهمیت کمتر بوده است. هنوز یادگیری، محور آموزش به دانش آموز نیست و یا برداشت از یادگیری به حفظ کردن مطالب درسی از طرف دانش آموز، منحصر شده است. همچنین ارتباطات سازمانی به صورت یک طرفه بوده و معلمان در ارتباطات سازمانی نقشی ندارند. به طور کلی نتایج یافته‌های این پژوهش در مورد مؤلفه نظام پویا با نتایج معیری (۱۳۸۵)، اهمیت انعطاف پذیری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش (۱۳۹۰)، شعبانی (۱۳۸۰)، در یک راستا می‌باشد.

۳- عوامل فرایندی آموزش و پرورش: آموزش و پرورش وسیله‌ای اصلاح‌کننده و بهبود بخش است، که کارکرد اساسی آن پیشرفت و ترقی جامعه می‌باشد. لذا آموزش و پرورش از طریق مدارس، می‌تواند افراد را آماده سازد که بتوانند با ایجاد نظام اجتماعی نوین و هوشمندانه موجبات پیشرفت و تعالی فرهنگ جامعه را فراهم آورند (فیوضات، ۱۳۸۴: ۱۰۸). مؤلفه‌های که عوامل فرایندی را در نظام آموزش و پرورش در این پژوهش شامل می‌شوند عبارتند از: مؤلفه امتحانات هماهنگ، محتوای کاربردی، محتوای آموزشی مورد نیاز، ارزشیابی توصیفی، مدرسه اثربخش، محیط یادگیری امن، دانش‌آموز فعال، معلم متعهد، مدرسه هوشمند، معلم توانمند و پژوهشگر، مدیریت متعهد و تعامل گر، یاددهی - یادگیری منعطف، برنامه درسی پویا، بودجه - هزینه، یادگیری پژوهش محور، معلم تعامل گر.

منظور از عوامل فرایندی، مؤلفه‌های است که بیشتر با دانش آموز و فعالیت‌های جریان یاددهی - یادگیری ارتباط دارد و می‌تواند در کیفیت بخشی آموزش نقش داشته باشد. این عوامل بیشتر در سطح صف و درگیر اجرای فعالیت‌های آموزشی هستند. مدرسه و تمامی مؤلفه‌های که در مدرسه وجود دارد در این عوامل قرار می‌گیرند. رتبه بندی مؤلفه‌های عوامل فرایندی از نظر خبرگان و کارشناسان آموزش و پرورش نشان داد که مؤلفه امتحانات هماهنگ در بالاترین اولویت قرار دارد و به ترتیب مؤلفه‌های، محتوای کاربردی، محتوای آموزشی مورد نیاز، ارزشیابی توصیفی، مدرسه اثربخش، محیط یادگیری امن، دانش‌آموز فعال، معلم متعهد، مدرسه هوشمند، معلم توانمند و پژوهشگر، مدیریت متعهد و تعامل گر، یاددهی - یادگیری منعطف،

برنامه درسی پویا، بودجه- هزینه، یادگیری پژوهش محور، معلم تعامل گر در اولویت‌های بعدی قرار می‌گیرند. با توجه به اینکه به گفته سیف (۱۳۸۴)، سنجش یکی از جنبه‌های مهم جریان آموزش و یادگیری و در برگیرنده فعالیت‌های گسترده‌ای است که هدف آن ارزیابی تلاش‌ها و نتایج یادگیری دانش آموزان و هدایت جریان یادگیری و عملکردهای آنان است، می‌توان به اهمیت امتحانات از دیدگاه خبرگان و کارشناسان توجه نمود. از این رو نتایج یافته‌های این مؤلفه با اهمیت سنجش و آزمون سیف (۱۳۸۴) در یک راستا و با بهبود کیفیت فرآیند یاددهی- یادگیری، تاکید بر اهداف آموزش و پرورش، فراهم نمودن زمینه مناسب برای حذف امتحانات پایانی و بوجود آمدن بهداشت روانی محیط یاددهی- یادگیری و کاهش روانی ناشی از نظام ارزشیابی (بنی اسدی، ۱۳۸۴) در یک راستا نیست.

منابع

- اباذری، علی. (۱۳۹۳). ترویج فرهنگ استاندارد در مدارس، **هفته نامه خبری - تحلیلی سازمان ملی استاندارد ایران**، سال ۲۳، شماره ۱۱۳۰: ۴-۲
- آهنچیان، محمد رضا. (۱۳۸۳). آموزش بی قاعده و استاندارد زدایی دانش در آموزش منابع انسانی، **مجموعه مقالات اولین همایش علمی استاندارد و استانداردسازی در آموزش و پرورش** (با تاکید بر استانداردهای منابع انسانی)، تهران: مدرسه، ۵۴۵-۵۵۸
- بنی اسدی، حسین. (۱۳۸۴). **آشنایی با طرح ارزشیابی توصیفی**، تهران: آزمون نوین.
- تقی پور ظهیر، علی. (۱۳۸۶). **مبانی و اصول آموزش و پرورش**، تهران: گاه، چاپ ششم.
- تورانی، حیدر. (۱۳۸۲). بهسازی فرایند و استانداردسازی آموزش با تاکید بر ارزشیابی تحصیلی دانش‌آموزان، **مجموعه مقالات اولین همایش علمی استاندارد و استانداردسازی در آموزش و پرورش** (با تاکید بر استانداردهای منابع انسانی)، تهران: مدرسه، ۳۷۰-۳۶۳
- خنیفر، حسین. (۱۳۸۳). فضای قرن بیست و یکم و استانداردهای آموزشی، **مجموعه مقالات اولین همایش علمی استاندارد و استانداردسازی در آموزش و پرورش**، تهران: انتشارات مدرسه، ۲۳۱-۲۰۲.
- خنیفر، حسین. (۱۳۸۲). **درآمدی بر مدیریت آموزشی و بحث استانداردسازی**، تهران: آثار معاصر.
- روحانی دهکردی، سولماز؛ باقری قلعه سلیمی، اشرف. (۱۳۹۱). مدرسه و نقش آن در تعلیم و تربیت ارزشها، **مجله معرفت**، سال ۲۱، شماره ۱۷۹، ۱۰۳-۹۵.

زیرک، مهدی؛ کوهستانی، حسینعلی؛ خوی نژاد، غلامرضا و آهنچیان، محمد رضا. (۱۳۸۸). بررسی استانداردهای حرفه ای رتوسای دانشگاهها به منظور ارایه چارچوب مناسب برای ارتقای کیفی مدیریت آموزشی عالی، **پژوهشنامه تربیتی**، دوره ۵، شماره ۱۹: ۹۵-۱۲۹.

وزارت آموزش و پرورش. (۱۳۹۰). **سند تحول بنیادین آموزش و پرورش**، تهران: دفتر آموزش و پرورش. سیف، علی اکبر. (۱۳۸۴). **سنجش فرایند و فراورده های یادگیری و روشهای قدیم و جدید**، تهران: نشر دوران.

صافی، احمد. (۱۳۸۲). بررسی استانداردهای مدیران مدارس در بستر تاریخ آموزش و پرورش ایران، **مجموعه مقالات اولین همایش علمی استاندارد و استانداردهای سازی در آموزش و پرورش** (با تاکید بر استانداردهای منابع انسانی)، تهران: مدرسه، ۴۴۶-۴۲۷.

عباسی، عفت و وقور کاشانی، مهدیه سادات. (۱۳۹۳). **تبیین جایگاه استانداردهای سازی در ارتقاء کیفیت نظام آموزشی**، اولین کنفرانس ملی ارزیابی کیفیت در نظامهای دانشگاهی، تهران، دانشگاه صنعتی شریف. فتحی واجارگاه، کورش. (۱۳۸۳). **استانداردهای سازی یا ساختار شکنی؟ آیا استانداردهای سازی وضعیت مدارس را بهبود میبخشد؟**، **مجموعه مقالات اولین همایش علمی استاندارد و استانداردهای سازی در آموزش و پرورش** (با تاکید بر استانداردهای منابع انسانی)، تهران: مدرسه، ۴۲۶-۴۱۲.

فیوضات، یحیی. (۱۳۸۴). **مبانی برنامه ریزی آموزشی**، تهران: مؤسسه نشر ویرایش. کیلانی، ماجد عرسان. (۱۳۸۹). **فلسفه تربیت اسلامی؛ مطالعه تطبیقی تربیت اسلامی و فلسفه های تربیتی معاصر**، ترجمه، نقد، اضافات، ترجمه بهروز رفیعی، تهران: سمت. گلاژون، آلن ای و فاکس، لیندا. (۱۳۸۲). **نظارت و راهنمایی آموزشی: تدریس کیفی از طریق توسعه حرفه ای**، مترجم نعمت اله عزیزی، سندیج: دانشگاه کردستان.

گودرزی، اکرم؛ سعادت مند، زهره. (۱۳۸۴). **استاندارد سازی در نظام آموزش و پرورش، فصلنامه آموزه**، شماره ۲۸.

مشایخ، فریده. (۱۳۸۵). **مبانی برنامه ریزی: برنامه ریزی درسی مدارس**، تهران: انتشارات مدرسه. مشایخ، فریده. (۱۳۷۹). **دیدگاههای نو در برنامه ریزی آموزشی**، تهران: انتشارات سمت. معیری، محمد طاهر. (۱۳۸۵). **مسائل آموزش و پرورش**، تهران: چاپخانه سپهر.

مهرعلی زاده، بداله؛ حسین زاده، علی حسین؛ قلاوند، رحمان و مولایی، شهرام. (۱۳۹۲). **ارائه الگوی پارادایمی بازسازی و بهسازی نظام استاندارد مهارت بر اساس روش داده بنیاد، نشریه مهارت آموز**، دوره ۱، شماره ۳: ۷-۳۳

میاندراری، کمال؛ سرلک، محمد علی؛ احمدی، سید علی اکبر و جلالیان، نجمه. (۱۳۹۲). **طراحی مدل سازمان آینده گرا (نظام آموزش عالی)**، **نشریه مرکز مطالعات و توسعه آموزش علوم پزشکی یزد**، دوره ۸، شماره ۳ (پیاپی ۱۱): ۸۰-۶۳.

نوید ادهم، مهدی؛ صادق زاده قمصری، علیرضا. (۱۳۹۴). طراحی الگوی سیاست‌های فرهنگی نظام آموزش و پرورش، **فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی**، سال چهارم، شماره ۱۵: ۱۵۴-۱۳۵.

یمنی دوزی سرخابی، محمد. (۱۳۸۳). استاندارد سازی وضعیت آموزشی، **مجموعه مقالات اولین همایش علمی استاندارد و استانداردسازی در آموزش و پرورش** (با تاکید بر استانداردهای منابع انسانی)، تهران: مدرسه، ۹۶-۱۱۰.

یوسف زاده چوسری، محمد رضا. (۱۳۸۳). نقش استانداردها در اصلاحات آموزشی، **مجموعه مقالات اولین همایش علمی استاندارد و استانداردسازی در آموزش و پرورش** (با تاکید بر استانداردهای منابع انسانی)، تهران: مدرسه، ۵۴۴-۵۳۴.

Barker, PH (2005). Assessment and achievement: whereas the learning? **Key skills Journal**, 1, 1-6.

Benjamin, L (2001). Portfolio assessment: Benefits, issues of implementation, and reflection on its use. **Assessment Update**, 13,6-7.

Chapman, MT. C. (2004). **Group reward contingencies and cooperative learning immediate and delayed effects on academic performance, self-esteem, and sociometric.**

Council of Chief State School Officers. (2011). Interstate Teacher Assessment and Support Consortium (InTASC) Model Core Teaching Standards: A Resource for State Dialogue. Washington, DC: Author.

Hooman HA. (2012). **Structural equation modeling with LISREL application.** 5th ed Tehran: SAMT.

Hoyle RH. (2012). **Handbook of Structural Equation Modeling.** 1st ed. New York: The Guilford press.

Mestry, R, Schmidt, M (2010). **Portfolio assessment as a tool for promoting profession development of principals: A South African perspective.** Education and urban society. 10, 1-22.

Ministry of Education (2012), **Training Requirements for Primary and Secondary School Principals,** www.gov.cn/fwxx/bw/jyb/content_2267061.htm (accessed 9 November 2016).

New Jersey. Gov (2014). **The preschool teaching and learning standards,** <https://www.nj.gov/education/ece/guide/standards.pdf>

Reston, V. A, (2015), **National Policy Board for Educational Administration, Professional Standards for Educational Leaders,** American Association of Colleges of Teacher Education.

Saeed, M., & Mahmood, K. (2002). Assessing competency of Pakistani primary school teachers in mathematics, science, and pedagogy. **International journal of educational management**, 16, 190-195.

Tarım, k. (2009). **The effects of the cooperative learning method supported by multiple intelligence theory on Turkish elementary student's mathematics achievement** *Asia Pacific Educ. Rev.* 10:465–474.